

השיבה הביתה

הבית

1.

פְּרָחִים, פְּרוֹת, מַפֵּת בְּרוֹקוֹד מְרִשְׁלָה,
אֹר זְרוּק אֶל קַעֲרַת הַחֶרֶס.
זֶה הַבַּיִת,
זֶה הַבַּיִת.
תַּפּוּחַ סְזָאנִי מְלֵא אֶת יָדִי
אֶת עֵינֵי, מִבְּטִיחַ אֶת
שְׂרָשֵׁי הַבַּיִת, רֹדֵךְ יֵשֶׁן
מְעָרָה לְבוֹ אֶל
כְּרִיזְנֵטְמוֹת
בְּאֶגְרֵטֶל

2.

יֹתֵר מְאוֹד הַחֲלוֹן
הַשְּׂתֵקְפוֹתוֹ בְּשִׁלְחֹן הַבּוֹהֵק,
נֶפֶשׁ הַיַּעַר בְּעֵץ דְּמוּם
סָפוֹן לְתַפְאָרָה.

מטבח

קֹפֵי הָעֵץ הַמְשִׁתְּלִשְׁלִים מְעַצִּין נְצָרִים, אוֹחֲזִים
זֶה בְּרָגְלוֹ שֶׁל זֶה, הֵם מְבֹטוּ שֶׁל הַיַּעַר שֶׁפֶּלֶשׁ לְמִטְבַּח
הַפְּרִי.

כְּמוֹ הָאוֹר הֵם פּוֹלְשִׁים מְבַעֵד גְּבַעוּלֵי מְטַפְסִים
עַל סוֹרְגֵי הַחֲלוֹן.

הַמְטַבַּח הוּא טְבוֹר הָעוֹלָם.
צְבִים זְעִירִים וְתַרְנַגְלוֹת מְנַקְדִים מְנִיעִים
רֵאשֶׁם בְּרוּחַ הַבְּלָתִי מוֹחֶשֶׂת, לְקוֹל צְלִילֵי הַבְּלוּז
שֶׁל בְּקָר חֶרְפִי.

עַל הַמְדָּף צְפוּרֵי שִׁיר, חֶרְסִינּוֹת
מְעַטְרוֹת כָּחַל, דְּלַעַת עֲלִיָּה מְצַרּוֹת
תּוֹלְדוֹת הַחַיִּים.

קוֹל צְעָדֵינוּ הַחֶרֶשִׁים סָבִיב הַשְּׁלֵחֹן הָעֵגֵל
הוֹפֵךְ לְמוֹסִיקָה שֶׁל הַזְּכָרוֹן.

הפסיכולוגית היונגיאנית קריסטין דאונינג* כתבה ספר על מסע החניכה שלה לבגרות השנייה בכניסה אל גיל חמישים. במסעה הנפשי היא לומדת להכיר אלות רבות שאיכותיהן מגלמות איכויות נפשיות שמלוות אותה במסעה. בסופו של המסע היא מתייחסת לחוויה שלה במפגש עם האלה היוונית הקסטיה, אלת הבית והאח שבמרכז הבית.

דאונינג מתארת את תהליך השיבה מהמסע הביתה, שהוא הכרה מחודשת בחשיבות הבית וקדושתו, ושמסעה כולו, במובן מסוים, התכוון להביא אותה להכרה זו. היא מבטאת הכרה בחשיבותה של האלה היוונית הקסטיה, אלת הבית והאח. היא מבינה שלהחמיץ את הקסטיה משמעו להחמיץ משהו משמעותי של הנשי. הקסטיה היא אלה שאין עליה שום סיפורי עלילה. היא שייכת ליומיומי האנונימי, ללא מעשים וגבורות, ללא סיפורי הצלחה והשגים. היא שייכת לעצם הקיום השליו, האנונימי, היומיומי. שבו הכל פשוט והנו מה שהוא ולא סמל או סימן למשהו אחר.

כמו בתפיסת הַזֶּן ובתפיסת החסידות, מסעה של דאונינג אל הקסטיה אינו מסע אל הלא-נודע הנומינוזי אלא מסע נשי במהותו אל הקדושה של הידוע והמוכר ביותר, של היומיומי, הביתי, אל נוכחות של דממה. מסעה מעלה בזיכרון את הכתוב: "חַכְמוֹת נָשִׁים בְּנִתָּה בֵּיתָה" (משלי יד 1).

עולמה של הקסטיה הוא זה המתואר בציורים של ורמיר הפלמי ובונארד הצרפתי שמתארים את האשה הספונה בביתה שלוהה ושלמה עם עצמה. דאונינג מבינה שהאלוהי אינו מצוי במיוחד במינו אלא בכאן ועכשיו. כמו פסוק השיר של לאה גולדברג, שמלווה אותי שנים רבות - "מה מוזר שחיפשתי אותך בדרכים לרוב/ עד שבאתי אל סף ביתך והוא כה קרוב".

הבית שבו הקסטיה מולכת אינו בהכרח בית המשפחה והילדים, שהרי היא עצמה ללא בן זוג וילדים. הבית שלה הוא אפוא האח של הבית, אש התמיה, אנרגיית המרכז הפנימי של הנפש, המקור הפנימי של העצמי הנשי שאינו מחפש את ערכו בחוץ.

מתברר שבכל שלב בחיינו מתבקשות מאיתנו משימות חיים אחרות, לכן בכל שלב בחיינו פועלים בנפשנו ארכיטיפים ומיתוסים אחרים, ועלינו לפגוש אלים-אלות אחרים. אחרי מימוש הקריירה והקמת המשפחה, מימוש ההשגים בעולם, הגיע זמן לפגוש את הקסטיה, ולהשתהות פנים-נפשית ששייכת לעולמה.

אוסף כאן שאין כאן דבר וחצי דבר ממה שיכול להראות כמגמה להשיב את האשה מהגשמתה העצמית בעולם אל הבית והמטבח, אלא גילוי מחדש של ערכו של הקיום היומיומי הביתי. במובן זה הקסטיה בתוכנו יכולה לסייע ולהיות בתוככי נפש האשה כמו בתוככי נפש הגבר.

כשקראתי את ספרה של דאונינג נזכרתי בשירים שלי, שנכתבו בתקופות שונות, במרווחי זמן ביניהם, חלקם נכתבו אחרי שיבתי ממסעות אקזוטיים בעולם.

מהבית, שהוא מרחב תחום מכיל ומגונן, אנחנו יוצאים למסעות ואלינו אנו שבים. השירים מגלים מחדש את משמעות הבית אלינו אני שבה. כך בדרכי שלי, מבלי דעת, גם אני מגלה את נוכחות הקסטיה בחיי.

* Downing Christine. 1987. Journey Throuh Menopause. A Personal Rite of Passage. Spring Journal Books. New Orleans. Louisiana. גליון 387